

390. Wł. Mickiewicz do J. I. Kraszewskiego 20 I 1887 Rkp. BJ 6520 k. 211-212.

[k. 211r]

20^{go} stycznia 1887 r.

Kochanemu Panu żądane dzieło wysłałem. Z książek Pana interesować mogących, czy znane listy *de la princesse de Ligne, née Massalska*¹? Listy te z XVIII^{go} wieku wyszły u Calman[n] Lévy².

Tutaj boją się wojny niesłuchanie i pyszni, że źle przyjęli poselstwo bułgarskie i otrzymali za to uśmiech carski!

Kraków, *c'est la belle au bois dormant*³, zdaje się, że ociągać się będą, aż do wybuchu jakiejś wielkiej wojny europejskiej, która rzecz całą odroczy *ad calendas graecas*⁴. Pani Faucher⁵ [k. 211v] bardzo cierpiąca, ale z jej energią można spodziewać się, że chorobę pokona. Po mrozach panuje tutaj mgła. Dziwi mię, że jeszcze zimno w San Remo Panu dokucza. Wiem, że Lenartowicz⁶ ciągle Pana się spodziewa w Florencji. Cóż się dzieje z projektem wycieczki do Pompei? O Magdeburgu⁷ nie dziwi mnie, że Pan śni. Pamiętam rodaka⁸, który niewinnie kilka miesięcy przepędził po Komunie na pontonach⁹. Kiedy go wypuszczono, że przez długie tygodnie zdawało mu się nocą, [k. 212r] że łóżko jego fale kołyszą, ale z czasem wspomnienia przebytych burzy mają w sobie coś miłego, człowiek rad z siebie, że z tak groźnych niebezpieczeństw wybrnął ... Daj nam Boże dożyć chwili, kiedy na Bismarcka¹⁰ i podobnych mu Szwabów kolej przyjdzie przesiadywać po więzieniach i tułać się po świecie. Kończę na tym życzeniu niezupełnie chrześcijańskim i serdecznie pozdrawiam,

Wł[adysław] Mickiewicz

---

¹ Helena Apolonia z Massalskich 1v. de Ligne 2v. Potocka (1763-1815) – arystokratka, pamiętnikarka.

² Lucien Perey, *Histoire d'une grande dame au XVIIIe siècle*, vol. 1-2, C. Lévy, Paris 1887-1888; vol. I: *La princesse Hélène de Ligne*; vol. II: *La comtesse Hélène Potocka*.

³ *To Śpiąca Królowna* (franc.).

⁴ *Na święty nigdy* (łac.).

⁵ Aleksandra z Wołowskich Faucher (1812-1905) – pochodziła z rodziny frankistowskiej, uczennica F. Chopina, współzałożycielka Towarzystwa Dobroczyńności Dam Polskich w Paryżu, w 1837 r. poślubiła Leona Fauchera, ministra spraw wewnętrznych Francji.

⁶ Teofil Lenartowicz – zob. list nr 84.

⁷ Proces o szpiegostwo – zob. list nr 230.

⁸ Aleksander [?] Matuszewicz – emigrant po powstaniu styczniowym, w Paryżu pracował jako dentysta, w sierpniu 1870 r. został omyłkowo aresztowany pod zarzutem udziału w Komunie Paryskiej.

⁹ Chodzi o pływające więzienia, na których transportowano skazańców np. do Gujany Francuskiej.

¹⁰ Otto von Bismarck – zob. list nr 50.

[P.S.] Pan F. A. Hélie¹¹, syn byłego Prezesa Izby Kasacyjnej¹², a sam sędzia w Paryżu, założył *une* [k. 212v] *Société pour la défense scientifique du christianisme en dehors de toutes questions politiques*¹³. P. Hélie bywał na prelekcjach Ojca mojego w Collège de France, w 1848 r. zaciągnął się do Legionu polskiego¹⁴, ale go Prusacy w Berlinie złapali i trzymali w kozie. Jest to człowiek szczery, prawdziwie religijny i wierny Polsce i Irlandii ... a co wskóra, nie wiem. Katolicy francuscy charbonizują i wariują. Np. des Houx¹⁵ cieszy się z wynalazku *de la [violence] comme moyen infaillible de propager l'Évangile parmi les Tonkinois et les Malgaches qui préféreront être baptisés que pulvérisés*¹⁶. Piękne pojęcie nauki Chrystusa i męki Pańskiej!

---

¹¹ Faustin Hélie – zob. list nr 325.

¹² Jego ojcem był Antoine Félix Hélie.

¹³ Société pour la défense scientifique du christianisme en dehors de toutes questions politiques (franc.) – Towarzystwo na rzecz naukowej obrony chrześcijaństwa, z wyłączeniem wszelkich kwestii politycznych. W latach 1887-1894 Towarzystwo wydawało w Paryżu „Revue de la Science Nouvelle”.

¹⁴ Legion Polski – zob. list nr 176.

¹⁵ Henri des Houx, właśc. Henri Durand Morimbau (1848-1911) – francuski dziennikarz, tak jak część katolików opowiedział się po stronie republiki, przeszedł ewolucję od ultramontanizmu do gallikanizmu.

¹⁶ *Przemocy jako niezawodnej metody szerzenia Ewangelii wśród Tonkińczyków i Malgaszów, którzy będą woleli przyjąć chrzest niż być obrócenii w proch* (franc.).